

Як протидіяти поборам у навчальних закладах?

До кінця літніх канікул залишилось буквально кілька тижнів. Уже зараз батьки активно комунікують у чатах щодо різних навчальних та організаційних питань. Зокрема, і щодо відміни шкільної форми, яку скасував Президент з цього року, ремонту класів та збору коштів на нагальні потреби учнів. Зазвичай більшість батьків навіть не задумуються про те, а чи маю я це робити? Просто треба і все. Адже всі здають, а якщо я не здам, то мою дитину цькуватимуть. На жаль, навіть гучні прецеденти з булінгом дітей в Україні, чиї батьки не здали кошти у фонд класу, не особливо змінили ситуацію з внесками. Батьки все одно готові віддати останнє, аби тільки не виділяться із класу. Скільки є відкритої інформації щодо незаконності примусових поборів у школах, статей, сюжетів, але незнання закону, звичка «бути як усі», боязнь цькування, призводять до того, що батьки починають відкладати на «безкоштовне» навчання дитини ще задовго до її вступу до школи. Більше того, ще й засуджують батьків, які відмовляються брати участь в оновленні штор. Мовляв, «знали ж куди йшли», або «це ж все заради дітей».

Нагадую, згідно з законодавством України, ніхто не має права вимагати здавати кошти для ремонту чи інших потреб. Це може бути виключно у вигляді добровільних пожертв. Щороку піднімаю тему поборів у навчальних закладах, проте проблема не зникає. І перш за все тому, що батьки самі заохочують такий вид корупції, вважаючи, що таким чином ставлення до дитини буде кращим.

Ось, наприклад, батьки у групах у соцмережах розповідають про вимоги здавати кошти на охорону навчального закладу, на купівлю техніки для школи. Проте цього року Уряд інвестує 1 млрд грн в інтернетизацію та комп'ютеризацію українських шкіл: 700 млн грн буде спрямовано на забезпечення доступу до інтернету, а ще 300 млн грн – на закупівлю комп'ютерів.

Так, у серпні цього року у Краматорську на хабарі затримано керівника міського управління освіти, який «наживався» на дітях. Чиновник вимагав та отримав від підрядчика, який здійснював ремонт однієї з міських шкіл, хабар у розмірі 10% від вартості робіт. Не здивуюсь, якщо саме на ремонт цієї школи батьки роками здавали кошти, тоді як державні кошти, які виділялись на це, були просто присвоєні посадовцем. Тож, батьки, задумайтесь, можливо, кошти, які вимагають на додаткові витрати, вже є в бюджеті.

Стурбовані поборами в закладах середньої освіти і в Одеській області. За даними мера міста, до нього регулярно надходять скарги про те, що батьківські комітети і далі масово збирають кошти як вступні збори в ті чи інші навчальні заклади. Попри те, що проводять багато робіт за рахунок бюджету, на місцях все одно вимагають кошти. В результаті містяни не відчувають те, що робить влада.

Як перевірити «гаманець» навчального закладу?

Щоб не платити за вже куплене, будь-якій із зацікавлених сторін можна подати запит на інформацію та дізнатися про фінансування та потреби в українських школах.

Що зазначити в заяві? На підставі статей 1, 13, 19, 20 Закону України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 року, які надають право звертатись із запитами до розпорядників інформації щодо надання публічної інформації, прошу надати наступну інформацію:

1. Загальний обсяг коштів (у грн), направлених з субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа» (згідно з постановою Кабміну від 04 квітня 2018 р. № 237).

2. В якому обсязі міський/районний бюджет дофінансовує забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа» (згідно з постановою Кабміну від 04 квітня 2018 р. № 237)?

3. Копію інформації, подання, заяви, потреби, бюджетного запиту або будь-який інший запит директора школи № _____ на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа» (згідно з постановою Кабміну від 04 квітня 2018 р. № 237).

4. Обсяг державних коштів, які фактично виділені/будуть виділені з державного бюджету та бюджету міста/району в 201_ році школі № _____ за програмою «Нова українська школа» загалом та окремо по кожній статті: меблі, обладнання (в тому числі мультимедійне), підручники, зошити, дидактичні матеріали. Якщо кошти досі не виділені, то коли вони будуть виділені?

5. Визначений перелік необхідних меблів, обладнання, підручників, зошитів тощо для учнів першого класу «Нової української школи».

6. На які суми і за якими пунктами вже проведено закупівлі, в які терміни плануються подальші закупівлі? Що саме і в якому обсязі від необхідного в термін до 01 вересня 2018 року буде закуплено для першого класу, який навчатиметься за програмою «Нова українська школа» у 2018/2019 навчальному році у школі № _____? Хто саме відповідає за закупівлю?

7. Чи очікується органами місцевої влади дофінансування необхідних меблів, обладнання, підручників, зошитів за рахунок батьків? Якщо так, вкажіть, на що саме, яка сума, в який спосіб (готівка, рахунок школи тощо) та терміни.

Якщо «батьківський комітет» у **Вас вимагає кошти за уже придбані меблі чи профінансовані послуги**, звертайтеся до адміністрації школи.

Багато хто вважає, що краще писати одразу до найвищих органів, проте це помилка. Для вивчення та з'ясування ситуації Ваша скарга повернеться спочатку до Управління освіти місцевої держадміністрації, а потім і до адміністрації навчального закладу. Тому це буде просто марна трата часу. За статистикою, до Офісу Президента щодня надходить близько 170 звернень. Зважаючи на те, що це не основна їхня робота, то ефективність можете собі уявити. Найбільше, на що Ви можете розраховувати – скаргу перешлють нижче. Врешті вона опиниться у найнижчій ланці – у тієї людини, до якої Ви і мали звернутися з самого початку. Тому краще відразу пишіть скаргу до найближчого відповідального за ситуацію – наприклад, керівника закладу та в поліцію. Якщо він не вирішив проблему, то наступна скарга вже має бути на дії керівника закладу до його начальства – управління/департаменту освіти. І так далі.

Часто на особистому прийомі можна почути: «Ми сто разів вже скаржилися! Усно...». Та, на жаль, розмови не бувають ефективними. А до наступних скарг розмову не пришиєш, особливо, якщо внаслідок тієї «розмови» ситуація тільки погіршилася. Тому краще письмове спілкування, з вхідним номером і обов'язковою вимогою письмової відповіді у встановлений законом термін. «Усі в цій школі злочинці!», «Вони всі закони порушили!», – на такі закиди конструктивної відповіді не буде. Опишіть докладно обставини, події, на які

скаржитесь. Притягують до відповідальності конкретну людину на підставі порушення конкретних пунктів нормативних актів: посадової інструкції, контракту, законів і т. п.

Скарга – один зі способів комунікації, якщо Ваші права порушуються.

Відповідно до статті 53 Конституції України повна загальна середня освіта є обов'язковою. Держава забезпечує доступність і безоплатність повної загальної середньої освіти в державних і комунальних навчальних закладах. Окрім того, є рішення з цього приводу Конституційного суду, Закону України «Про освіту».

Платити чи не платити на «потреби» школи – це Ваша добровільна особиста справа. Якщо кошти вимагають у примусовому порядку – це вже справа Кримінального кодексу України.

Так, відповідно до частини першої статті 368 КК України, прийняття пропозиції, обіцянки або одержання службовою особою неправомірної вигоди, а так само прохання надати таку вигоду для себе чи третьої особи за вчинення чи невчинення такою службовою особою в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає неправомірну вигоду, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища – карається штрафом від 17 до 25,5 тис. грн, або арештом на строк від трьох до шести місяців, або позбавленням волі на строк від двох до чотирьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Моя позиція незмінна: побори у школах – незаконні. За те, щоб у школі були нормальні умови (ремонт і все обладнання), відповідає місцева влада, а не батьки і вчителі. І найгірше – ні в якому разі не варто цькувати і гнобити дитину, чії батьки не здали 100 грн на нову ручку для дверей.

Відповідальність за неправомірну вигоду, зокрема, хабар, несуть обидві сторони: і та, що його дає, і та, що отримує. Тож своєчасне добровільне повідомлення про неправомірну вигоду звільняє від кримінальної відповідальності. Запам'ятайте! Ви маєте право на освіту без корупції!

Розміри українських поборів у «фонд класу» чи «фонд школи» шокували б європейців. У Німеччині якісь особливі «подяки» вчителям не прийняті, адже це – їхня робота. А подарунок може стати причиною скандалу і навіть звільнення.

Якщо проблема не вирішиться у мирний спосіб, звертайтеся до суду! За послугами безкоштовного адвоката від держави звертайтеся за телефоном [0800 213 103](tel:0800213103).

Захищайте свої права разом із Мін'юстом!

*Станіслав Куценко,
юрист-експерт,
очільник столичної юстиції*